

Koldus keresztút

Fotó:

Váli Dezső

Koldus keresztút – B/89/44

Meditációk:

Czöndör István
Réz-Nagy Zoltán
Szabó B. András

BÖJTI KOLDUS KERESZTÚT SOROZAT

A téma első látásra talán meglepő, hiszen evangélikus tradícióinkban a keresztút és az arról való elmélkedés nem megszokott. Most induló sorozatunk még ezen is túlmutat, hiszen a tradicionális keresztút-ábrázolástól eltérő formavilágú alkotásokon keresztül ismerhetjük meg az egyes stációkat.

Váli Dezső képei nem kimondottan Krisztust ábrázolják, hanem egészen hétköznapi emberarcok köszönnek ránk róluk. Olyan embereké, akik akár mi is lehetnénk. A művész fényképeinek meglepő ereje talán éppen abban a hétköznapi megközelítésben van, amely által láthatóvá, érezhetővé válik: a keresztút stációi nekünk, embereknek szólnak.

A Golgotára vezető útra irányulhat figyelmünk, viszont elvonatkoztatva. A művész olyan fényképeket válogatott és rendszerezett, amelyek érzelmvilágukban keresik annak a megnyilvánulásait, ami hitünk egyik alapja. Érdekes párhuzam mindehhez az a párbeszéd, amit a március idusán bekövetkezett havazás közben hallottam. Egy fiatalember szólt egy utcán ácsorgó hajléktalanhoz: „Hozok takarót. Ebédje van?” A hajléktalan csak annyit válaszolt: „Az van.” A közelben lakó járókelő továbbment, majd kisvártatva visszatért egy takaróval...

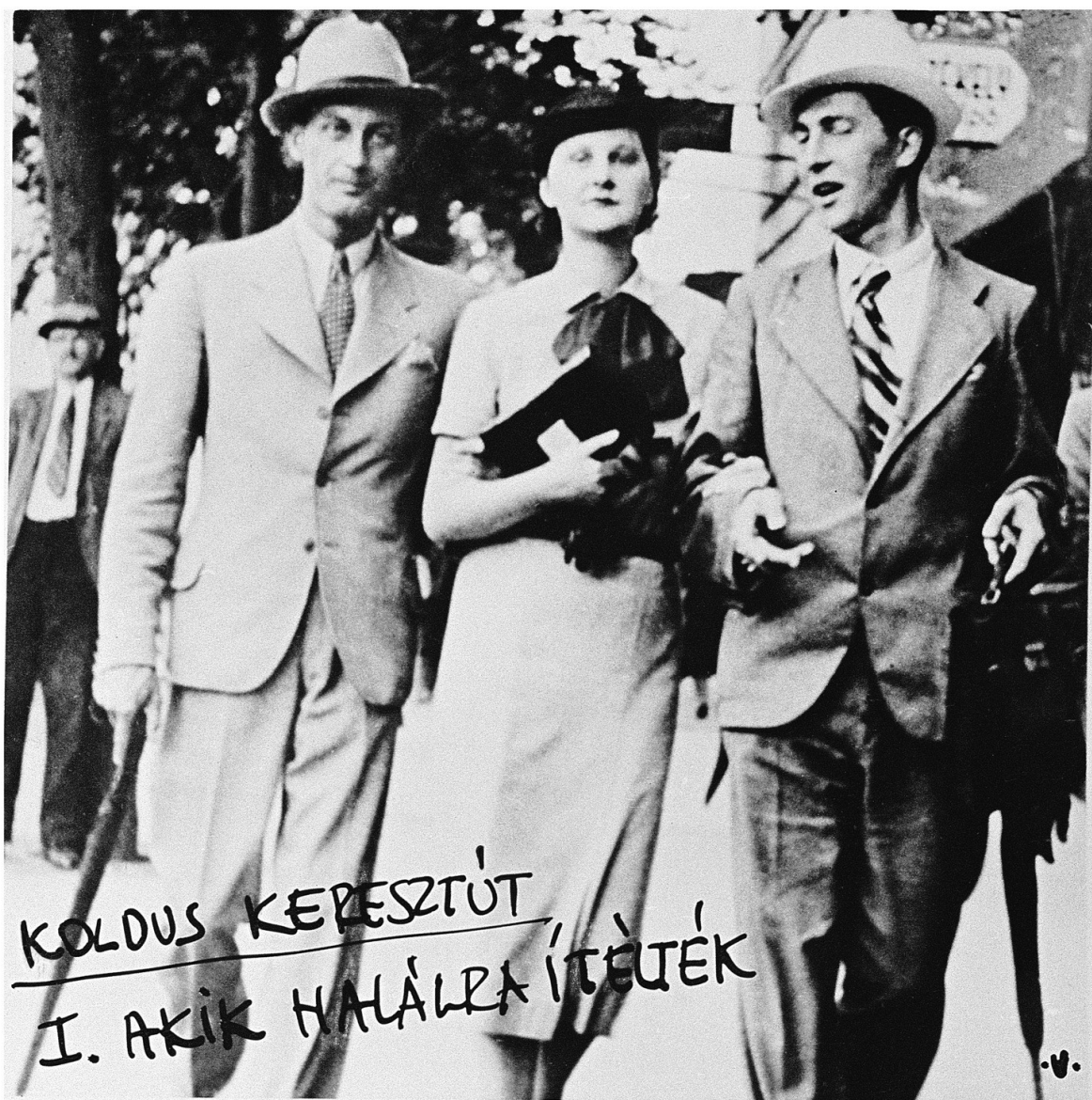
Sorozatunk fel kívánja hívni a figyelmet arra, hogy a minket körülvevő világ magán hordozza a hit megélésének lehetőségeit. Nem elvonatkoztatott, elkülönített térben élhetjük meg az Istennel való találkozást, hanem egészen hétköznapi helyzetekben is. A képek és az azokból kiinduló meditációk arra irányulnak, amit Krisztus így fogalmaz: „Bizony mondom nektek, amit e legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek.” (Mt 25,40b)

Váli Dezső így vall sorozatáról: „1970-ben jártam először Franciaországban, és ott volt szerencsém Vance-ban, a Matisse-kápolnában keresztútját látni. Hazaérve aztán egy hónap kemény munkával eldöntöttem, hogy hiszen ez nem tetszett. És elkezdtem a témát rajzolni, aztán ezzel foglalkoztam egy-két évig, olajképben és grafikában. A történet '84-ben folytatódik, akkor ismerkedtem meg egy ferences atyával, aki épp egy imaközösséget alapított, megtett engem oda vezetőnek, majd eltűnt Ausztrália irányában. '88-ban utánam írt, hogy küldjek az ottani plébániájára egy stációsorozatot, de papírból, hogy postán el lehessen küldeni. Akkor kezdtem ezt a témát újra rajzolni. Megint több változat született. Ez a fotós is így, akkortájt, '89-ben. Először abban gondolkodtam, hogy éhező afrikai kisgyerekek, kilátszó bordával, de ez rossz értelemben aktuálpolitikus lenne. Elmentem a Munkásmozgalmi Múzeumba, és kértem koldusfotókat a harmincas évekből. Kezembe adtak vagy ötszáz darabot, akkor megrémültem. Hogy ez vagy egy délelőtt, vagy három hónap válogatás. Fotógép, felszerelés volt nálam, helyben megcsináltam. Aztán az állomások elnevezése, hozzácsiszoltam.”

Bánhegyi Miksa bencés szerzetes Váli Dezső alkotásával kapcsolatban így fogalmazott: „Nem értem Váli Dezső Koldus keresztútját. Nincsenek rajta a megszokott szereplők, a fantáziaruhák, a Jeruzsálemet hazudó díszletek. Nincsen kereszt. Talán Jézus sincs a keresztúton? S akkor eszembe jut a brazil érsek, Helder Camara egyik éjféli könyörgése: »Ez a puffedt, piszkos, izzadság lepte arc, rajta verés vagy esések nyomai: egy alkoholista arca? egy koldusé? – vagy ott állunk a Kálvária hegyén, és az Isten Fiának szentséges arcába nézünk?« Itt van Jézus. Itt van a keresztthordozó, az elesett, a megsiratott, a megcsúfolt, a kivégzett, az eltemetett. A keresztút Jézusa itt van. Előttünk és közöttünk. Más és más arcot hordoz az egyes állomásokon, de hiszen mindegyikünk

szenvedését magára vállalta: az utcaseprőét, a szénhordóét, az enyémet, a tiédet. És a mi bűneink terhe alatt roskad össze. Bár a fotókon még mindenhol talpon van az összeroskadó, még vállán a zsák, a kosár, a gerenda. Nem csak ott és akkor roskadt össze. Most esik el, ebben a pillanatban. [...] Kifejező fotókat választott ki a művész, valódi »fényel írt« képek ezek, fényes fényképek. És hittel komponáltak... Nem értem Váli Dezső keresztútját. De lehet érteni Krisztus keresztjét? Sem érteni, sem magyarázni nem lehet. Én sem akartam magyarázni. Ezzel a néhány botladozó gondolattal csak el akartalak indítani. Mert a keresztutat járni kell. Induljunk el rajta együtt!”

Galambos Ádám

KOLDUS KERESZTÜT
I. AKIK HALÁLRA ÍTÉLTÉK

.v.

Ezek a jól öltözött emberek hová mennek? Talán egy kávéházba az aznapi munka után, lehet, hogy éppen a bíróság robosztus, komor épületét hagyták ott, ahol aznap az állam- és jogrend fenntartásáért fáradoztak? Felszabadultságuk azt sugallja, hogy sok elfelejtenivalójuk van?

Európa számos nagyvárosában a bíróság tekintélyt parancsoló, impozáns épület. Évekkel ezelőtt Brüsszel belvárosában sétálva, társaimmal elkeveredtem egy elképesztő méretű épület elé. Este volt, így az épület méretei még ijesztőbbek és sokkolóbbak voltak. Később megtudtam, hogy ez az Igazságügyi Palota volt. A hozzávetőleg 26000 négyzetméteres alapterületével nagyobb, mint a római Szent Péter-bazilika, valójában ez Európa legnagyobb épülete, amelyet a 19. században építettek. Ez az épület megérdemli, hogy néhány statisztikai adat közvetítse abszolút óriásságát. Nyolc belső udvar található benne, amelyek területe összesen 6000 négyzetméter. Központi kupolája 142 méter magas. 27 nagy tárgyalóterem és 245 további kis tárgyaló, illetve egyéb szoba van benne. II. Lipót belga király parancsára kezdődött az építkezés, aki Belgiumot kis európai országból birodalomná akarta tenni Kongó megszerzésével. Az Igazságügyi Palota elhelyezése nem a véletlen műve volt. Brüsszel legrégebb és legszegényebb negyedének szomszédságában, a Marolles-negyed fölé magasodva arra szolgált, hogy figyelmeztesse az egyszerű népet, mi vár rájuk, ha összeütközésbe kerülnek a hatalommal. Az épületet azon a dombon építették fel, ahol azelőtt a kivégzéseket hajtották végre, az úgynevezett Akasztófadombon, amely a Golgota-domb belga testvérének is felfogható.

Másnap is elmentem, hogy belül is lássam az Igazságügyi Palotát, amely a belga legfelsőbb bíróság székhelye. Jól öltözött, elegáns emberek jöttek-mentek benne. Arcuk nem árult el semmit, nem lehetett leolvasni róla semmit, pedig lehet, hogy egy súlyos börtönbüntetést kiszabott ítélet

fellebbezésének ügye várt rájuk.

Akik Jézust halálra ítélték, azok is biztos jól öltözöttek, elegánsak, jó modorú emberek voltak, akik biztos nyugodtan aludtak aznap, hiszen jog szerint jártak el. Csak a feladatukat, a kötelességüket teljesítették. Istenkáromlásért halálbüntetés járt. Ezen nem lehet vitatkozni, és aki ilyen súlyos bűnt követett el, annak számolnia kellett a következményekkel.

Csak napok, évek, évtizedek, évszázadok múlva egy-egy ember feleszmél arra, hogy nem Jézust ítélte halálra a Törvény, hanem éppen fordítva: Jézus ítélte halálra a Törvényt.

A jog és a Törvény szolgája volt egy ember, aki egy nap feleszmélt erre, és a Törvény szolgálatát fel is cserélte Jézus szolgálatára. Gondolatait le is írta: „Testvéreim, meghaltatok a Törvény számára a Krisztus teste által, s ezért másé vagytok: azé, aki feltámadt a halottak közül, hogy gyümölcsöt teremjünk Istennek. Mert amíg test szerint éltünk, a bűnök törvény által szított szenvedélyei hatottak tagjainkban, amelyek a halálnak termettek gyümölcsöt. Most azonban, miután meghaltunk annak a számára, ami fogva tartott minket, megszabadultunk a törvénytől, úgyhogy az új életben a Lélek szerint szolgálunk, nem pedig az Írás betűje szerint, mint a régiben.” (Róm 7,4–6)

Réz-Nagy Zoltán

II. FÖLVESZI A KERESZTET

•U•

A hároméves kisfiam, Kristóf mindent felszed a földről, ami épp megtetszik neki, legyen az bármennyire jelentéktelen, koszos. A legapróbb dolgokkal képes órákig játszani, amit útközben talált. Egy darab faág, egy apró kavics, egy papírdarab így válik értékké. Én meg, mint felelősségteljes apa, eldobatom vele, mondván: Fúj, az koszos! Beteg leszel tőle! stb.

S azon töprengök így a tavasz első napjaiban, hogy milyen egyszerű és ősi mozdulat a lehajlás. A mozdulatban benne van a túlélési ösztönünk, a teljes átadásunk, a szerénységünk és a megtalálás öröme is. Hisz aki lehajol, az talált valamit, rálelt valamire, közelít valamihez, közel kerül valamihez.

De ez csak a kezdet, hisz nem maradhatunk lent, nem az az ember alapállása. Fel kell tudnunk emelkedni, fel kell tudnunk egyenesedni és előrenézni. Lehajolni és felemelkedni, mélység és magasság, megtalálás és elvesztés – ez az én húsvétem. S ezen az ünnepen mindnyájan Kristófok lehetünk, akik megtalálnak és kezükbe vesznek valami látszólag lényegtelen. Krisztoforoszok vagyunk, akik magát a Krisztust hordozzák az életükön, a szavaikban. Mert nem úszhatjuk meg, hogy le ne hajoljunk a lábunk előtt, a koszban heverő keresztért.

Czöndör István

III.
ELISIK →

Fekete kövek a kosárban, piszkos nehezék súlya a fiatal görnyedő háton. A teher el kell jusson egyik helyről a másikra. A kosár fekete köveiben a tűz rejlik. Régi idők rejtett energiája. Elesni itt a legkönnyebb: nehéz, kimerítő, gerincgörnyesztő munkában. Mindennapos robot, hogy az energia eljusson a kályháig, mozdonyig, olvasztókemencéig. Mindennapi izzadság az izzás vöröséért, tele buktatókkal. A teher botlásra kényszerít. A súly alatt, hogy meleg legyen, hogy egyről a kettőre juss, hogy biztonság meg kenyér, megbecsülés és emelt tekintet, ezért könnyen botlik meg az ember. Munkáért és munka közben, mindennapi létfenntartó küzdelmekben nem is lehet ártatlannak maradni. Fiatal élet, lélekölő munkában, fekete gyémánttal - lehetne képcím. A fiatalember nyakkendőben, aki szintén robotol, az életét nem élő robot, akinek szórakozását is a munkaadó cég szervezi, csak hordja a szemet.

Csak ne lássanak ilyenkor – gondolja magában – amikor görbe a gerinc és elvesztek az álmok. Főleg ne lássanak mikor gurul szanaszét a fekete gyémánt, mert senki se tökéletes. Hiszen mások terhét cipelem. Csak, ha leejtem, a hiba, a pocsék lesz az enyém, mint veszteség. Csak ne lássam magam ilyenkor. Emberi jobban, mint szeretném, földhözragadt. Fiatal élet, lélekölő munkában, fekete gyémánttal – lehetne a képcím. De nem ez a képcím. A Keresztútkészítő tollával ráír egy szót és egy számot és az emberi nem földhözragadt, hanem kiteljesedik. Közösség lesz a cipelésben, az elbukásban, a felkelésben, az áldozatban. Az eredmény, a cél viszont ajándék. Értékesebb a fekete gyémántnál. Segítség, megkönnyebbülés, nem eleve vereségre ítélt mindennapos küzdelem.

Szabó B. András

IV. TALÁLKOZIK
MARIÁVAL

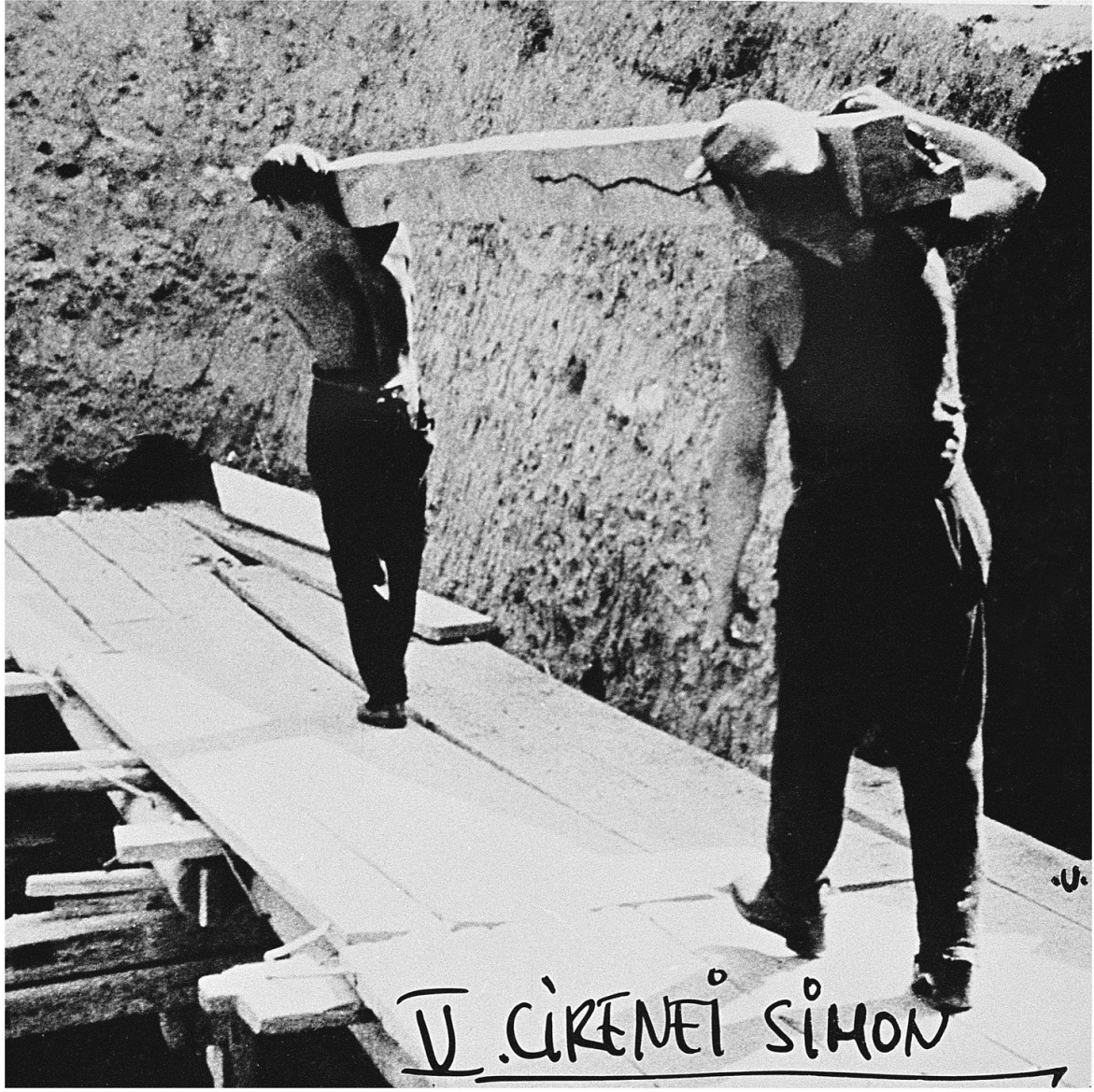
v.

Így látni azt, akit szeret. A fiát. Kilátástalan helyzetben, kiszolgáltatottan a hivatalos erőszaknak. A kor megfelelő célszerű és a hatalom tekintélyét sugárzó egyenruhás aki között. Csak az ártatlan elítélt tekintete ugyanaz. A szeretett fiút a közmegvetés, a kíváncsi tekintetek és a bátor tömeg szitokszavainak felhője, mint a legyek kísérik. Az anya legszorosabb kapcsolata a végső szakadás előtti pillanatban. A tehetetlenség, mindkét oldalon, minden tett értelmetlen, minden lázadás kilátástalan. Paragrafusok, kardlapok, bilincsek állnak az anya és fia közé. Most már érti az anya ki is a fia, de nem érti miért kell így véget érnie. Most már tudja a fiú, hogy megérti az anya, csak a zöldellő ág életereje és a tekintetek találkozása ne tenné olyan nehezzé a lépteket. Oldalán a szakmai előírások szerint eljáró, határozott közeg diktálja a tempót. Csak egy pillanatnyi megtorpanás ritmustévesztését éri az anyai tragédia. Menni kell tovább.

A sínek behatárolják a sorsot, mutatják az utat. Kényszerpálya hová? A végső kudarc magaslatára, a hatalmi érdek igazságtalanságának dombjára. A mindent megtenni képes hatalmi érdek úthengere egyengette út. A mai nap hatalmi kompromisszuma az érdekvezérelt, cinikus, hatalmas és felhergelt tömeg indulata között vasba önti az életpálya végét. Vagy a sín a kockakőbe rejtett, átlépett és megtaposott igazság ösvénye, ami becsatlakozik titokban a menet alá. Ez lesz a hatalmi érdekeket keresztültörő, a dombon véget nem érő út rejtett vasszivárvány.

A Fiú bizonytalan léptekkel megy ismert és szeretett anyai tekintettől a bizonytalanba. Az Atya rejtett menekítő terve belopakodik a lába alá.

Szabó B. András

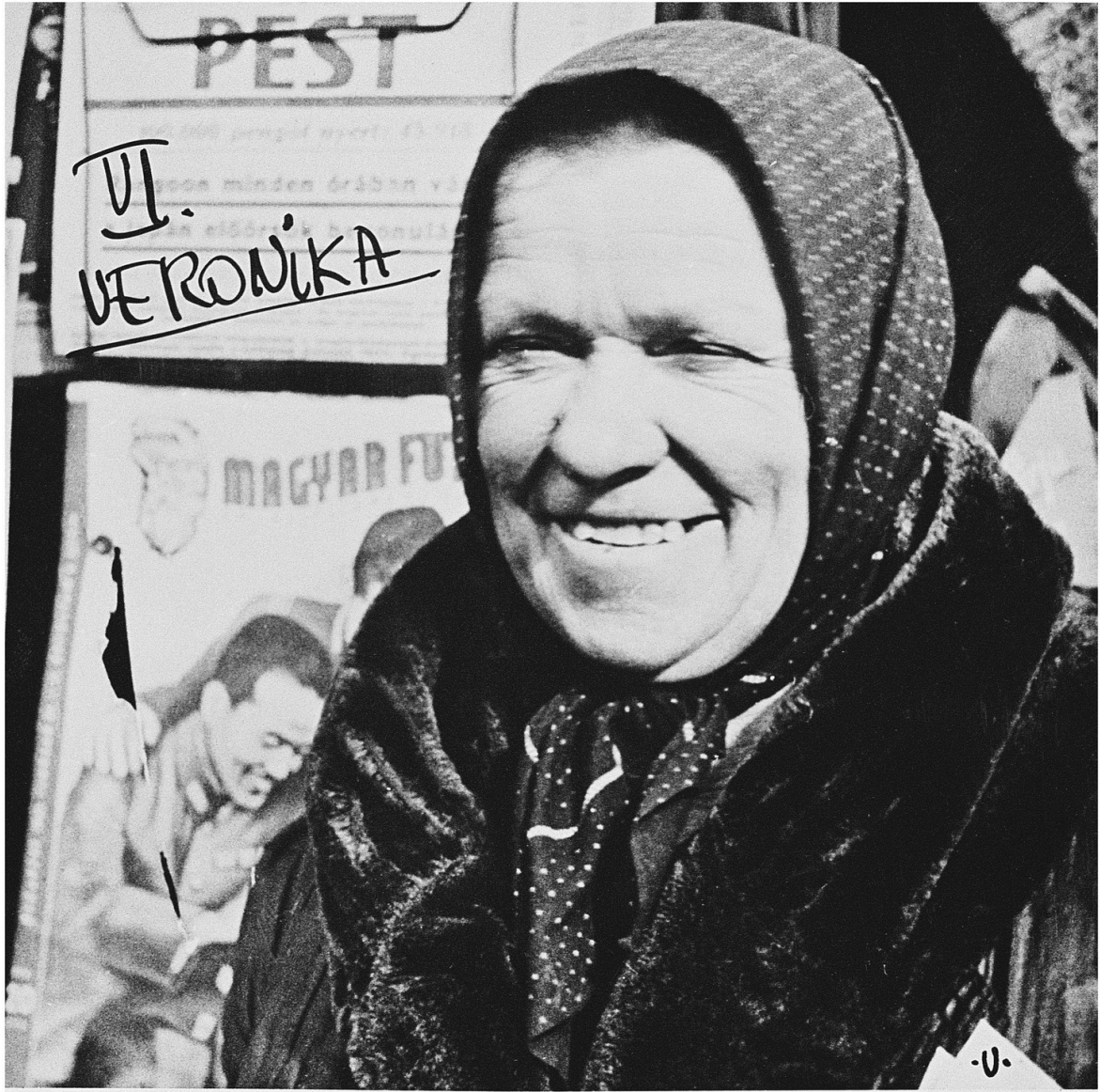
V. CIRENEI SIMON

Nevetséges, pipogya alak – gondolhatnánk, aki rossz időben volt rossz helyen. Egy újabb sajnálatra méltó, szánalmas figurája a passiótörténetnek. Maga a szituáció is filmbe illő és számtalan kérdést vet fel bennünk. Mert tudjuk és tapasztaltuk, hogy a kereszthordozás mindig rossz időben talál meg minket: munka után, fáradtan, elcsüggedten, váratlanul. Nem az erőnk teljében, vagy lelkesedésünk csúcán. Erre nem lehet felkészülni, ezt nem lehet megtanulni, egyszerűen csak ott találjuk magunkat az események közepén.

Találó ez a kép! Véleményem szerint cirénei Simon nem egyedül vihette a keresztet, hanem együtt Jézussal. S ha ez így történt, akkor meg kellett tanulniuk együtt lélegezni, együtt gondolkodni, egy ütemre lépni. Mert ha nem így tesznek, akkor a gerenda szétvágja a vállakat, elesnek és még nagyobb fájdalmat okoznak egymásnak. Bármennyire magányos hivatásnak vagy élethelyzetnek is tűnik a kereszthordozás nem így van. Ez csapatmunka: az enyém, a tiéd, a miénk!

Hisz, ha belegondolunk, az én keresztem nyomja a te válladat, a tiéd pedig az enyémet. Így kell egyensúlyoznunk az élet pallóin. S bármennyire tiltakozunk, ez összeköt minket, összetart, egy cél felé vezérel bennünket. Az utak mentén ezért is állítottak eleink keresztet, mert tudták csak a kereszttel szegélyezett út a biztonságos.

Czöndör István

A Veronikákat nem válogathatjuk meg. A Veronikák maguk ajánlkoznak, és mi, a külvilággal már alig érintkező, aktuálisan épp szenvedő emberek, nem vagyunk abban a helyzetben, hogy mérlegeljünk, vajon kell-e nekünk egyik-másik önjelölt Veronika vagy sem.

Abban a helyzetben, melyben Jézus is volt, Veronika más nézőpontból kerül elő: teljesen mindegy, szép-e, csúnya-e. Abban a helyzetben többé nem számítanak ezek a kategóriák. Teljesen felesleges őt szép nőként bemutatni, mint a passiót feldolgozó filmekben szokás. Amikor pokolian szenvedünk, és a szenvedés teljesen beszűkíti a látóterünket, akkor csak azt látjuk, hogy aki behatol személyes – szűk, csőszerű – látóterünkbe, az milyen szándékkal teszi ezt. Ilyenkor csak az számít, hogy aki belépett szenvedésünk burkán belülré, az vajon ártani akar-e nekünk vagy segíteni.

Sokáig néztem ezt a nőt ebben a pöttyös kendőben, vizsgálva a szemét, az arckifejezését, és minél tovább nézem, annál jobban elbizonytalanodom jóindulata felől.

Egyszerűnek egyszerű személyiség, megkockáztatom, hogy vélhetően buta is, és ez megrémít. Dietrich Bonhoeffer írta a II. világháború idején, hogy a butaság veszélyesebb, mint a gonoszság: „A butaság ellen védtelenek vagyunk... A buta önmagával maradéktalanul meg van elégedve, és alig ingerelve támadásba megy át.”

Egy ilyen Veronikának a maga buzgó, piachoz szokott tempóban előadott segíteni akarása talán csak növelte Jézus szenvedését, ahogy naftalinszagú, zsíros kendőjét odaerőltette Jézus arcához.

De annyira azért mégsem volt buta, hogy ne legyen meg benne a számítás, hogy még hasznot húzhat ebből. Bizony, a Veronikák jó üzletet csináltak a kendőkkel. Az egyik karrierje a Vatikánig vezet, hogy a világ legtitkosabb műkincsének kijáró tiszteletet és védelmet is bezsebelje magának.

Ezért is nevezik ezt az asszonyt „győzelmet hozónak”.

Réz–Nagy Zoltán

VII.
MÁSODSZOR ESİK EL

Ez az értelmiségi elesése, bukása: A szemüveges, a „tápos”, a jól nevelt, intellektusát használó értelmiségi patibulumvitele a kényszermunkatáborok és az értelmiség felszámolásának világát idézi.

Amikor Kambodzsában Pol Pot és társai nekiláttak az új „maoista utópia” megvalósításának, egy olyan társadalmat akartak, ahol mindenki falusi közösségekben, földművesként él. Nyíltan hangoztatták, hogy értelmiségiekre semmi szükség többé. Kijelentették: „Ha megtartunk benneteket, azzal nem nyerünk semmit; ha elpusztítunk titeket, azzal nem veszünk semmit.” A Vörös Khmer totális diktatúrája egyedülálló volt abban, hogy nyíltan népirtást hirdetett: a rezsim vezetői a hivatalos rádióban kijelentették: a kommunista utópia felépítéséhez nincs szükség az ország nyolcmillió lakosára, egy-két millió ember elég lesz hozzá.

Bezárták az iskolákat, kórházakat, közhivatalokat. Halállistára kerültek a buddhista szerzetesek és egyéb vallások papjai, lelkészei, orvosok, jogászok, mérnökök és képzett szakemberek: minden értelmiségi. A szemüvegviselés az értelmiségi lét stigmája volt, ezért a szemüvegeseket azonnal letartóztatták, és aztán kivégezték. A kivégzések nagy részét a hírhedtté vált „gyilkos mezőkön” végezték, többnyire botokkal és csákányokkal, hogy ne pazarolják az „ilyenekre” a lőszert. Akiket nem végeztek ki azonnal, azokat kényszermunkatáborokba vitték, ahol halálra dolgoztatták és éhezették őket.

Ezen a képen ez a világ idéződik meg.

Jézus második elesése, az értelmiség elbukása, koncentrációs táborokba, halállistára kerülése. Sajnos erre is érvényes Pál apostol szava, hogy Jézus volt „az első zsenge”, és őt „nagy sokaság követte”.

De Jézus nem sokkal az elesés után csak úgy halkan – a siratóasszonyok óbégatásától alig hallhatóan – megkérdezte: „Ha a zöldellő fával ezt teszik, mi történik akkor a szárazzal?”

Réz–Nagy Zoltán

VIII. SIRATÓASSZONYOK

U.

„Nem az öröm egyesíti a lelkeket, hanem a bánat” – vélekedett Miguel Unamuno, és hozzátehetjük, hogy az őszinte bánat. A siratóasszonyok jelenléte régi hagyomány: a glissandóktól hidegrázós énekük a gyász elmaradhatatlan része volt évezredekken keresztül, talán a „vérprofik” még könnyezni is tudtak a hátborzongató lamentáció mellé.

Jézus idejében az volt a szokás, hogy a jeruzsálemi elit réteg, a legfőbb méltóságokat betöltő férfiak feleségei játszották el a siratóasszonyok szerepét. E tekintetben ez a kép összhangban van kortörténeti ismereteinkkel.

A siratóasszonyok nem lehettek nagy szimpátiával Jézus iránt. A kesztyű hangsúlyozza a távolságtartást: annak a jelképe, hogy valaki a kontaktustól távol akarja tartani magát, ugyanakkor az előkelőséget is kifejezte a századfordulás évtizedekben. A kettő természetesen összefügg: az emberek jó része úgy gondolja, hogy attól számít előkelőnek, ha nem érintkezik a társadalom alsóbb rétegeivel. Jézus pedig épp az ellenkezőjét gyakorolta: elvegyült az emberek között, jól érezte magát köztük; nem attól érezte magát magas polcon lévőnek, hogy távolságot tartott a „föld népétől”.

Az előkelő asszonyok, akik a passió történetében siratóasszony-szerepben tűnnek fel, ambivalens helyzetben találhatták magukat: olyan embert kellett siratniuk, akinek halála kívánatos volt a számukra, és ez az ellentmondás meg kellett hogy mutatkozzon előadásmódjukban.

Jézus nem lelkesedett buzgó szolgálatukért: „Ne engem sirassatok, hanem magatokat és gyermekeiteket...” (Lk 23,28)

Ez egy udvarias kérés: azt fejezi ki, hogy talán jobb lenne, ha elhallgatnának, vagy ha erre nincs mód, akkor sirassanak mást! Sirassák magukat, sirassák a jövőjüket, sirassák a gyermekeiket!

Jézus – Lukács evangélista szerint – egyszer maga is a siratóasszonyok szerepét játszotta el: megsiratta Jeruzsálemet (Lk 19,41). A történet azért is különös, mert ez a szerep

határozottan és mindig is a nőknek volt fenntartva. Vajon utánozta is a siratóasszonyok stílusát? Vélhetően igen, mert enélkül nem okozott volna a demonstráció senkiben felismerésélményt.

Jézusban és a siratóasszonyokban tehát van valami közös, összeköti őket egy rejtett szál: Jézus is siratott, egy váratlan helyzetben – egy döbbenetes, sokkoló lamentációt adhatott elő a meg nem térő Jeruzsálem felett, és épp akkor, amikor mindenki a küszöbön álló szabadságharc eufóriájában elragadtatással várta volna tőle a lelkesítő szavakat. Helyette ezt adta elő siratóasszony-stílusban: „Jönnek napok, amikor sánccal vesz körül ellenséged, bekerít és mindenfelől ostromol. Eltipornak gyermekeiddel együtt, akik falaid közt élnek, és nem hagynak benned követ kövön.” (Lk 19,43–44) És most lássuk a teljes szakaszt, amelyet a siratóasszonyoknak mondott Jézus:

„Jeruzsálem leányai – mondta nekik –, ne engem sirassatok. Inkább magatokat és gyermekeiteket sirassátok, mert jönnek majd napok, amikor azt fogják mondani: Boldogok a meddők, akik nem szültek, nem szoptattak. Akkor majd unszolni kezdik a hegyeket: Omoljatok ránk! És a dombokat: Takarjatok el! Mert ha a zöldellő fával így tesznek, mi lesz a sorsa a kiszáradt fának?” (Lk 23,28–31)

Ezekben a mondatokban mintha folytatódna Jeruzsálem siratása, mintha annak logikus folytatását hallanánk, ráadásul női nézőpontból, megfogalmazva a katasztrófa rettenetét, a gyermekek elvesztésének szörnyű fájdalmát, melynek iszonyatában sokan a halált fogják keresni.

Jézus a siratásra, a lamentációra egy maga által előadott siratással, lamentációval felelt. Siratta Jeruzsálem leányait, a gyermekeiket, a népet, e történelmi dráma minden szereplőjét, hiszen ettől a pillanattól kezdve sodródik feltartóztathatatlanul Jeruzsálem a pusztulás felé.

IX.
HARMADSZOR

•U•

Hagyja másra! – kiáltja a szomszéd lakásban a fiúcska. Áthallatszik a falon, mert ebben a bérházban minden hallatszik. Lépések a padlásra, fazekak csörgése a maradékkal kegyelmeséktől, szeneszsákok huppanása és érmék csúszása koszos markokba. Még a hálás tekintetek és kéztördelő kérések is hallhatóak. Egy emberöltővel később sokat javult a hangszigetelés. Valamit kiáltott a szomszéd fiúcska, de szó szerint nem lehet érteni. Nincs artikulálva eléggé, érthetetlen a vers. Nincs jó film és fotó a koszos kizsigerelt arcokról, mert minden beilleszthető. A botrányt ellopták és helyette hamisítványok lógnak az újságok címlapjain. Jól zár az ajtó, gyors a kapcsoló, ami messze röpít. A kéztördelő kérdéseket párnázott ajtók, de legalább kis távolságot ajándékozók: „ne tovább, itt várj” táblák szigetelik. Csukott zárt térben gördül a minőségi tömeg. Nem kapja el a vírust a más baját a kapaszkodókon lógva. Hagyja másra! – az az ő baja, magának kereste. Hagyja másra – ők a profik megoldják ez a dolguk. HM ne szólalj meg, mert rosszul jársz. HM fillérekért halomban kitúrhatod mások izzadtságát a leértékelésben. HM rosszul tanul, nem közénk való. Elég a magam baja.

Engem vigyenek fel! Oda, ahol jó, ahol izgalmas, ahol az ég közelebb. Engem vigyenek fel, mindent félretéve. Én legyek a reflektorfényben, a címoldalon, a repülőn. Gondolatom, érzésem minőségileg más. Tudom a megoldást, egyedül enyém. Megérdemlem az egyéni megváltást mert szentebb vagyok. Megérdemlem az egyéni megváltást mert bűnösebb vagyok, mint más.

Már csak a szempár maradt. A test eltűnt, egyesült a teherrel. Szó már nincs. Bukás harmadszor. Hagyja másra! – mondják az együttérzők és a gyilkosok. Talán mást gondolnak, talán ugyanazt. Ha megteszi végleg elbukik. De feláll. Csak néz, nem férfias, csak egy emberi tekintet maradt. Feláll és nem hagyja másra. Belevonódik, belebonyolódik, egyesül a

teherrel, ami szétnyomja. Van az az erőszak, ami a béna nehézségével, fullasztó levegőelszívásával utolsónak a tekintetet oltja ki. A tükörből nem a lopott tekintetek néznek lelkiismeret-furdalásként, hanem a saját zárt világ. A tükör elválaszt, magamba zár. Ha nem is ikon, de legalább ablak lenne...

Szabó B. András

A nagyheti események alatt a Jézust körülvevő emberek kivetkőznek önmagukból. Levetkőzik szerepeiket és egy pillanatra a valódi, esendő emberi arcukat mutatják meg. Az egyik tanítványból áruló lesz, a másiktól tagadó, a periférián lévő asszonyokból hűséges követők, míg a többi tanítvány szétszéled. Pilátusból védőügyvéd, a római századosból hitvalló, a bűnözőből megtért ember...

A passió történetet ez a kivetkőzés és ruhátlanság keretezi! Jézus jeruzsálemi bevonulásakor az emberek a ruháikat dobták a földre, a keresztre feszítéskor Jézusról szedik le ruháit. Mit jelképez ez ma számunkra? Talán azt a jóbi bölcsességet, hogy a születés és a halál állapota egy pillanatra egy és ugyanaz: a mezítelenség. S ez több mint ruhátlanság, több mint kiszolgáltatottság. Ez egy tiszta állapot, a kezdeti állapot, amikor még nincs szégyenérzet, nincsenek szerepek csak az Isten és én.

A képen a cipőt pucoló gyermek maga Jézus, aki nem a megalázottságot, az alá-fölé rendeltséget látta küldetésében, hanem a lehetőséget, az egyetlen járható utat. Mert Jézus az, aki lehetővé tette az ember számára, hogy Isten sarujának széléhez közel kerülhessen. Ő az, aki megtisztított bennünket, aki lehajolt értünk, aki a porba köpött, hogy látásunk legyen.

Czöndör István

XI. KERESZTRE SZEGEZIK

Ezt a képet vajon kiteszik-e a military boltok kirakatába a bakancsok, a terepruhák és fegyverek közé? Ki lehetne tenni, mint a cigaretta dobozra a fekete tüdők képeit, a gyilkolás játékprogramok lemezének tokjára, a véres akció DVD-re, vagy belevarrni a történelem kukáiból kiguberált jelmezekre a mosási jelek mellé (ha mosható a vér), hogy tudja, aki felölti, bekapcsolja, csőre tölti; mivel játszik.

Az Invalidusok hatalmas palotája Párizsban 1676-ban épül a Napkirály parancsára a rokkant katonáknak kórházként és otthonként. Néhány évvel később aranyozott kupolás templom épül mellé. Negyven évvel később Pesten is elkezdik a Habsburgok a birodalom legnagyobb invaliduspalotájának építését. Ma békeidőben a budapesti városháza ez az épület. A kialakuló modern európai államoknak fontosak a hőseik, akik értük áldozatot hoznak. A tömeges háborúzás hatalmas fejlesztése mellett nem hagyják cserben a hadirokkantjaikat sem. Biztonságot ígérnek az épületek baj esetére. De mit kezdünk a hősökkel, ha túl sokan lesznek, ha nem férnek el, ha finanszírozhatatlanok, ha nem a mi hőseink többé.

A tegnapi hős ma koldus. Rosszabb is lehetne: ellenség, háborús bűnös. Ki ő, és mit tett? Hős, aki a hazát védte? Hol küzdött? Mindegy? Zászló alatt lelkesedett – melyik alatt és mikor? Gyilkos, aki ölt? Becsvágyból, túlélésért vagy bűnből? Bűnéért lakozik vagy áldozat? Kicsi fogaskerék a nagyok játékában. Ő a félredobott, hibás ólomkatona, akit tenyéren át döfnek az aprópénzek. Lelkiismeret-furdalás, sajnálat, hála, bajtársiasság indítja a kezeket. A történelem malomkerekei az ő századában mindenkit megőröltek. Katonát, gyereket, hőst, árulót, kitelepítettet, lelkesedőt. Mindenki volt fent és lent. Ki hosszan, ki percekig. Örülhetünk, hogy a XX. század, 14-től 89-ig rövidebb, csak háromnegyed évszázad volt. A hiányzó negyed kegyelemből elmaradt és talán ezért vagyunk életben.

Hetvenöt nehéz évvel, a múlttal ma közösségként ülünk a kisszéken. Kényszerű sors bénaságával, még mindig feloldatlan, ki nem beszélt traumával, ami analizálható, de a gyógyuláshoz újjászületés kellene. A kereszt tehetetlenség, a kereszt erőszak, kiszolgáltatottság, magány, a kereszt végzet.

A Kereszt nem betegség, nem fogyatéék, nem sors, nem véletlen vagy baleset, és nem történelmi malomkerék. Önálló döntés, tökéletes áldozat. Az erőszak szégyene, a pókhálószövés ollója, a kompromisszumok nélküli tiszta igazság. A kereszt botrány. A Kereszt szabadság.

Szabó B. András

XII.
A KERESZTEN

•v.

Sören Kierkegaard írt arról, hogy Jézus Krisztus szolgálai alakja egyet jelent a felismerhetetlenséggel. „Tökéletes felismerhetetlenséggel van dolgunk, ami azt jelenti, hogy valaki külseje szerint nem ugyanaz, mint lényege szerint...”

Egykor az egyik 14 éveseknek tartott hittanórám során kiderült, hogy az egyik leány úgy képzelte el Jézust, hogy mindig látszódott a glóriája. Milyen könnyű dolga lett volna így, vagy az embereknek milyen könnyű dolguk lett volna: csak rá kellett volna nézni, és rögtön látszódott volna rajta isteni mivolta.

Jézus inkognitóban járt köztünk. Ez az inkognitó lényegét tekintve a rejtőzködés és a rejtőzve megmutatás. Luther szerint a kereszt nem más, mint a maga a rejtőzve megmutatás, mert „Isten akkor is rejtőzködött, amikor kinyilatkoztatta magát”. Mint ez a vak koldus, aki ennek az inkognitónak a jelképeként is értelmezhető.

Istent koldusként megmutatni – erre a művészet történetében először az evangélikus Ernst Barlach vállalkozott, világháborús élményeinek hatására. A fametszet egy lábait maga után rongycsomóként húzó, torzonborz koldusként mutatja be Istent, háttérben egy összetört fokú létrával, holokauszt-szerű jelenettel a fokok között.

Váli Dezső vak koldusa ennek az ábrázolásnak tovább-gondolása: a kenózis, a kiüresítés megrázó valósága.

Pál apostol Filippiekhez Írt Levelében szól erről: „mert ő Isten formájában lévén nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel, hanem megüresítette önmagát, szolgálai formát vett fel, emberekhez hasonlóvá lett, és magatartásában is embernek bizonyult; megalázta magát, és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig. /Fil 2,6-8/

Ernst Barlach még egyfajta mentőakcióban láttatja a maga koldus–Istenét, Váli vak koldusa már csak önmagát állító jelként tűnik fel a hétköznapi forgatagában.

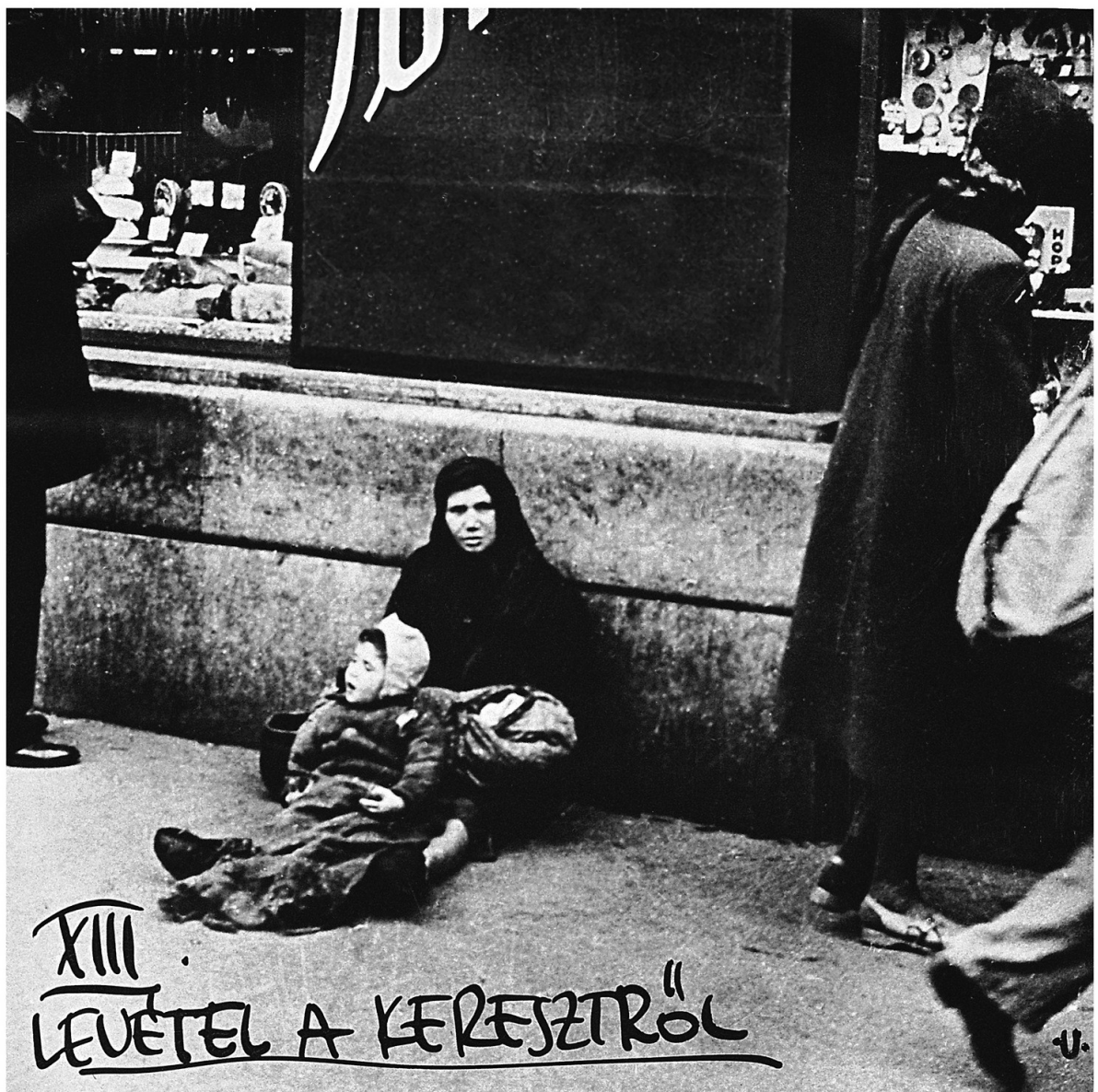
Nemcsak egy látványos kivégzésben valósult meg Isten megváltó

műve, és hinni nemcsak azt jelenti, hogy abban az egyetlen eseményben mi felismerjük ezt a szabadító tettet, hanem a kenózis újabb és újabb megjelenési formákat ölt itt, közöttünk a földön. Mi miatt állíthatjuk ezt határozottan?

Jézus azonosította magát a kicsinyekkel: „Amikor megtettétek ezeket akárcsak eggyel is a legkisebb atyámfiai közül, velem tettétek meg.” /Mt 25,40/

Ez a Tőle származó párhuzam felszólítás arra, hogy újra és megint keressük a kenózis jeleit a világban, hogy járjunk nyitott szemmel, és vegyük észre a vak koldusban Jézus köztünk való jelenlétét.

Réz–Nagy Zoltán

XIII.
LEVÉTEL A KERESZTRŐL

U.

Csemete, ifjonc, lurkó, kölyök, poronty, pulya, purdó, apróság, utód, csöppség, sarj, gyerkőc, baba, emberpalánta, csimota, azaz ő, aki mindig gyermek marad, az egyetlenegy. Akiben megláthatod önmagad, az elveszett ifjúságodat és a tisztaságot. Akinek tenyere elveszik a tiédben, aki mer még nagyokat álmodni, aki szorosán megragadja a lábaidat, ha megijed... Ő fekszik ott a luxuskirakatok előtt, a lábaidnál.

Micsoda tükröződés, micsoda kontraszt. Centiméterek választják el attól, hogy ő is a kirakatban lehessen. Ott ahol meleg van, rend és tisztaság, ahol minden a helyén van szépen sorban, ott ahol csillogás van és élet. De ő kint rekedt a kirakat előtt a földön, a sárban, az Anya karjaiban. Egy üvegfal választja el csupán attól, hogy észrevegyék. Egy kirakat, melybe mindenki kíváncsian belekukkant, sóhajt egy nagyot és tovább áll.

A műbabák kirakata előtt ott fekszik ő, csukott szemekkel, félrebiggyesztett ajkakkal és elerőtlenedett karokkal. Holtan. Már csak az Anya tartja meg kicsiny testét, hogy talán még egyszer, utoljára megláthassa szemében a csillogást. Magány a tömegben, magány az utcákon, magány a családban, magány ott legbelül. A beszűkült világ fekete kendője mögé bújt a fájdalom és az értetlenség. S kezdem elfogadni, hogy az élet egyetlen értelme a várakozás, egyhelyben ülni és várni Őrá vagy Arimátiai Józsefre vagy bárkire, hogy végre kiragadja a halott gyermekek testét a szorító karjaimból.

Czöndör István

B/89/44
-VALID-
1989

XIU
A SÍRKAMRA

A reggel maga a születés. Minden ébredéskor kicsit újraszületünk. Tegnap még esős, barátságtalan nap volt, de aztán egyszeriben eltávoznak a viharfelhők, eláll az eső, hajnalodni kezd, és nemsokára a párát áttöri a felkelő nap fénye. Milyen gyönyörű az ilyen reggel. És amikor kilépünk a szabadba, megcsap a párolgó szabadság illata: erősnek, fiatalnak, nagy dolgokra hivatottnak érezzük magunkat. Lendületesen megindulunk az utcán, illetve megindulnánk, mert egyszeriben ráébredünk, hogy már nem úgy mozog a testünk, ahogy szeretnénk. Belénk nyilall a fájdalom, bokánk megbicsaklik és visszazökkenünk a valóságba. Velünk rendre ez történik, hogy megtörik a lendület, így lassan öregedve le is mondunk a lendületről, az erőről, és elfeledkezünk a lángról... és feledjük a végtelen szeretet egét a borús napokon.

De valakivel ezen a reggelen nem így történt. Felébredt, és teste engedelmes szerszámként teljesítette akaratát, olyan készségesen, mint soha előtte. A végtelen szabadság illata lengte körül és lehullottak róla a kötések és takarók. Felállt, majd nyújtózott egyet, aztán észrevette a ruháit maga mellett és magára rángatta őket, gyorsan, türelmetlenül, és kirobbant a szabadba, nagy-nagy, esetlenül tinédzseres lendületében. De nemcsak ő robbant bele a világba, hanem a világ is belé; egyszeriben szállást vett benne: mindent érzett és mindenné változott. Ő lett a reggel, és lett a pára, de a fény is, mely azon megtörik. És ő lett az épület, melyből kilépett, sőt, a város is, melynek utcáin felöltőjében elindult. És érezte magát verdesni a téren repkedő madarakban, a saját szívét dobogni a járókelőkben, és hallotta gondolataikat a fejében: mert immár mindent magában tudott, érzett belül, önmagában. Mert magához vonzott immár mindeneket. /Jn 12,32/

Ez a reggel Neki újjászületés volt. Ébredés a végtelen lehetőségek univerzumába, ahol bármi lehet, és bármit megtehet: Indulj hát Te „Feltámadott” ezen a fényes reggelen, mely a Tiéd

egészen!

Lesz majd nekünk is egy reggelünk, – Hála legyen Neki érte – amikor – Hozzá hasonlóan – mi is elvettetünk romlandóságban, feltámasztatunk romolhatatlanságban, elvettetünk gyalázatban, és feltámasztatunk dicsőségben. Elvettetünk erőtlenségben, és feltámasztatunk erőben... és amint most viseljük a földinek a képét, úgy fogjuk viselni a mennyeknek a képét is. /1 Kor 15,42-49/

Réz–Nagy Zoltán

A Koldus keresztút meditációsorozat 2013. böjti időszakában
az evangelikus.hu
honlapon jelent meg.

